

Okrugli stol

POLJOPRIVREDA NA RASKRIŽJU

izazovi i prilike

ZAKLJUČCI I PREPORUKE S OKRUGLOG STOLA “POLJOPRIVREDA NA RASKRIŽJU – IZAZOVI I PRILIKE”

1. Zakonodavni okvir i upravljanje zemljištem

- U posljednjih 30 godina zabilježeno je više od 20 izmjena Zakona o poljoprivrednom zemljištu, što ukazuje na nestabilnost i neujednačenost zakonodavnog okvira.
- Česte izmjene otežavaju praćenje propisa i stvaraju nepovjerenje među poljoprivrednicima.
- Izmjene su često bile rezultat zadovoljavanja interesa pojedinih grupacija.
- Poljoprivrednici koji zemljište posjeduju ulažu više i odgovornije upravljaju tlom od onih koji su ga dobili u zakup.

Preporuke:

- Stabilizirati zakonodavni okvir i spriječiti česte izmjene zakona.
- Više uključiti poljoprivrednike u izradu zakona i pravilnika.
- Poticati prodaju poljoprivrednog zemljišta onima koji aktivno proizvode, umjesto isključivo zakupa.
- Ojačati kontrole korištenja državnog zemljišta i ulaganja u njegovu kvalitetu.

Smjernice:

- Predvidjeti da jedinice lokalne samouprave ponude državno poljoprivredno zemljište na prodaju lokalnim poljoprivrednicima prema jasno propisanim kriterijima javnog natječaja. U slučaju da kupac prestane s obradom zemljišta, ono se vraća u vlasništvo države po kupoprodajnoj cijeni.
- Uspostaviti obvezno javno savjetovanje s predstavnicima malih i srednjih OPG-ova prije donošenja svake izmjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu.
- Uvesti registar zakupnika i korisnika državnog zemljišta, s javno dostupnim podacima o površinama, rokovima i načinu korištenja.

- Uspostaviti sustav godišnjih terenskih kontrola i izvještaja o stanju obradivosti državnog zemljišta.

2. Klimatske promjene, degradacija tla i struktura proizvodnje

- Hrvatska zaostaje za svjetskim istraživanjima o prilagodbi klimatskim promjenama; literatura je zastarjela.
- Klimatske promjene i nedostatak mladih dovode do odustajanja od voćarstva i vinogradarstva te prelaska na ratarstvo, što dugoročno ugrožava održivost proizvodnje.
- Nedostatak stočarstva i mljekarstva dodatno slabi zatvoreni krug poljoprivredne proizvodnje.
- Smanjena količina padalina i nedovoljna gnojidba uzrokuju degradaciju zemljišta.

Preporuke:

- Jačati istraživanja i edukaciju o prilagodbi klimatskim promjenama.
- Poticati ravnotežu između ratarstva, stočarstva i drugih grana radi održivosti.
- Ulagati u obnovu plodnosti tla i povećanje udjela humusa.

Smjernice:

- Ministarstvo poljoprivrede i znanstvene institucije trebaju osnovati *radnu skupinu za klimatske promjene u poljoprivredi*, s ciljem izrade programa prilagodbe po regijama.
- Predvidjeti uvođenje potpora za povećanje udjela humusa i organske tvari u tlu, uz mogućnost sufinanciranja gnojidbe i zelene gnojidbe.
- Uvesti obvezu održavanja kvalitete tla zemljišta u zakupu, obvezom gnojidbe i ostalim aktivnostima koje bi se unosile u registar zakupnika po ispunjenju.
- Uvesti mjeru potpore za očuvanje stočarstva i integraciju stočarske i biljne proizvodnje (zatvoreni ciklus hranidbe i gnojidbe).
- Uključiti prilagodbu klimatskim promjenama u školske i stručne programe poljoprivrednih učilišta i savjetodavnih službi.

3. Udruživanje i zastupljenost malih proizvođača

- Mali i srednji poljoprivrednici suočavaju se s nedostatkom volje i kapaciteta za udruživanje te slabom artikulacijom svojih stavova prema institucijama.
- Nedostatak udruživanja povećava troškove i smanjuje mogućnost zajedničkog nastupa na tržištu.
- Postoje pozitivni primjeri koji pokazuju korist od zajedničkog nastupa i prerade.

Preporuke:

- Potaknuti udruživanje proizvođača, bilo na profitnoj ili neprofitnoj osnovi.
- Omogućiti investicijske potpore udruženim proizvođačima.

- Jačati svijest o važnosti zajedničkog nastupa prema institucijama i tržištu.

Smjernice:

- Uvesti posebne poticaje i porezne olakšice za zadruge i klastere koje okupljaju male proizvođače i zajednički plasiraju proizvode.
- U programima ruralnog razvoja predvidjeti dodatne bodove za udružene poljoprivrednike pri prijavi na natječaje.
- Uspješan primjer iz Slovenije: Odvajanje natječaja za dodjelu potpora u poljoprivredi za zadruge, osigurava se da zadruge imaju odvojena osigurana sredstva, potiče se udruživanje u zadruge, koje onda ne konkuriraju na natječajima ostalima
- Ministarstvo poljoprivrede i županijske razvojne agencije trebaju provoditi edukacije o uspješnim modelima udruživanja.
- Uspostaviti godišnji javni poziv za dodjelu sredstava projektima koji razvijaju modele suradnje i zajedničkog nastupa proizvođača.

4. Financiranje i administracija

- Poljoprivrednici imaju premalo vremena i znanja za pripremu i proučavanje dokumentacije.
- HAMAG-BICRO nema ovlasti za ispunjavanje dokumentacije, što dodatno otežava pristup sredstvima.
- Mjere često nisu prilagođene strukturi i veličini gospodarstava.
- Postoje dostupni zajmovi uz otpis glavnice do 45% i niske kamate (0,05%), ali nedovoljna informiranost ograničava njihovu iskorištenost.
- Nedovoljan broj prijava na neke natječaje rezultira prenamjenom sredstava.

Preporuke:

- Pojednostaviti administrativne procedure i prijave.
- Povećati dostupnost informacija i edukacija o postojećim financijskim instrumentima.
- Organizirati radionice i savjetovanja o slabije iskorištenim natječajima.
- Razmotriti povećanje iznosa za mlade poljoprivrednike

Smjernice:

- HAMAG-BICRO i Ministarstvo poljoprivrede trebaju uspostaviti jedinstvenu informativnu platformu s pregledom dostupnih potpora, kreditnih linija i zajmova, uz mogućnost online prijave.
- Redovito pratiti evaluacijskim upitnicima i anketama kako poljoprivrednici vide dostupne financijske instrumente, gdje bi oni procijenili jednostavnost pripreme dokumentacije i izrazili svoje potrebe u savjetodavnoj pomoći.
- Uvesti mogućnost savjetodavne pomoći poljoprivrednicima kroz "mobilne timove" koji bi na terenu pomagali u pripremi dokumentacije.
- Osigurati redovite besplatne radionice i edukacije za poljoprivrednike, posebno starije i one s manjim gospodarstvima.
- Uvesti dodatne bodove pri prijavi na natječaje za svaku besplatnu radionicu koju je poljoprivrednik pohađao.
- Povećati iznos potpore za mlade poljoprivrednike.

5. Kvaliteta proizvodnje i dodana vrijednost

- Hrvatska izvozi sirovine, a uvozi gotove proizvode (npr. uvoz svinjetine iz Mađarske, izvoz pšenice, a uvoz kruha).
- Potrebno je više ulagati u kvalitetu proizvoda, ne samo kvantitetu.
- Ministarstvo potiče korištenje sjemena koje daje veći prinos, ali slabiju kvalitetu, što smanjuje tržišnu konkurentnost.

Preporuke:

- Usmjeriti potpore prema kvaliteti proizvoda i preradi na mjestu proizvodnje.
- Jačati veze između primarne proizvodnje i prehrambene industrije (npr. pšenica – mlinarstvo – pekarstvo).
- Promicati lokalnu preradu i dodavanje vrijednosti u Slavoniji.

Smjernice:

- Predvidjeti subvencije za projekte prerade na mjestu proizvodnje (mlinovi, uljare, sirane, sušare) te uvođenje lokalnih brendova s oznakom izvornosti. (Irska- *Origin Green* – nacionalni sustav označavanja koji prerađivačima daje tržišne prednosti ako koriste domaće sirovine i lokalne dobavne lance. ; Španjolska (Navarra)- Poticaji za “zero kilometer ” proizvode i obavezno prikazivanje udjela domaće sirovine na etiketama.)
- Uvesti mjere koje potiču ugovaranje između primarnih proizvođača i prehrambene industrije te poticati 3–5-godišnje ugovore između OPG-ova i prerađivača, uz državne garancije. (Francuska- Mjera “*contrats tripartites*” – država, otkupljivač i proizvođač potpisuju trostrani ugovor koji garantira cijenu, količinu i prioritet domaćoj sirovini.; Austrija: Mliječne zadruge imaju ugovore na 5 godina, uz državne garancije i porezne olakšice za prerađivače koji kupuju od domaćih farmi.)
- Uvesti online platformu za povezivanje proizvođača gotovih prehrambenih proizvoda s poljoprivrednicima.
- Potpore prehrambenoj industriji (modernizacija, digitalizacija, investicije, energenti) treba vezati uz dokumentirani udio domaćih sirovina (npr. 50–70%) (Poljska - Prehrambena industrija ostvaruje najveći suficit u EU zahvaljujući modelu gdje investicijske potpore dobivaju samo tvrtke koje dokazuju stabilan otkup domaćih sirovina i suradnju s lokalnim OPG-ovima.)
- Revidirati sustav potpora za sjemensku robu i orijentirati se na poticanje kvalitete, a ne samo kvantitete prinosa.
- Uvesti edukacije o tržišnim trendovima i standardima kvalitete prehrambenih proizvoda.

6. Mladi, žene i društvena uloga poljoprivrede

- Iseljavanje iz ruralnih područja, posebno žena, ozbiljan je problem.
- Žene imaju važnu, ali ekonomski podcijenjenju i statistički nevidljivu ulogu.
- Manje nasljeđuju zemlju, čime su zakinute za potpore vezane uz površinu posjeda.
- Potrebna je promjena načina prikupljanja statistika i vrednovanja rada žena u poljoprivredi.
- Mladi i žene često su formalni nositelji OPG-ova bez stvarne odlučivačke moći.

Preporuke:

- Jačati ulogu i vidljivost žena u poljoprivredi kroz statistiku, edukaciju i mjere potpore.
- Uključiti žene, mlade i različite skupine proizvođača u procese donošenja odluka.
- Razvijati društvenu infrastrukturu u ruralnim područjima (vrtići, sadržaji za djecu, aktivnosti za mlade).
- Poticati povjerenje u mlade i njihove inicijative te osigurati prostor za njihovu suradnju i razmjenu ideja.

Smjernice:

- Uvesti obvezu prikupljanja podataka o spolu i dobi nositelja OPG-ova u svim potporama i natječajima.
- Razviti posebne programe potpore i mentorstva za žene i mlade u ruralnim sredinama.
- Predvidjeti sufinanciranje projekata društvene infrastrukture u ruralnim općinama (vrtići, školski prijevoz, društveni centri) radi olakšavanja života obiteljima.
- Uključiti žene i mlade u savjetodavna tijela Ministarstva poljoprivrede i regionalne radne skupine za ruralni razvoj.

7. Diverzifikacija i ruralni razvoj

- Potrebna je veća diverzifikacija prihoda na gospodarstvima – osim poljoprivrede, uključiti turizam i druge djelatnosti (primjer Austrije).
- Uspješne države (npr. Poljska) zadržale su povezanost poljoprivrede s prehrambenom industrijom, što je temelj održivosti.
- Prilike leže u kratkim lancima opskrbe, virtualnim tržnicama i grupama solidarne razmjene.

Preporuke:

- Poticati razvoj dodatnih djelatnosti na gospodarstvima radi stabilnosti prihoda.
- Jačati povezanost proizvođača i potrošača te sigurnost plasmana proizvoda.
- Promicati opskrbu javnih ustanova (škole, vrtići, bolnice) lokalnim proizvodima.
- Uključiti poljoprivredu u razvoj turizma i lokalnih brendova.

Smjernice:

- Uvesti posebne programe potpore za diverzifikaciju djelatnosti na OPG-ovima - agroturizam, preradu, rukotvorine, usluge u zajednici.
- Potaknuti razvoj kratkih lanaca opskrbe kroz zajedničke tržnice, online platforme i ugovore s lokalnim institucijama. Omogućiti poljoprivrednicima koji bi udruženi uspostavili online platforme stručnu podršku pri izradi platforme te promociju same platforme.
- Donijeti nacionalne smjernice za uključivanje lokalnih proizvoda u prehranu javnih ustanova (škole, bolnice, vrtići). (Francuska - Loi Egalim (2022.) Propisuje minimalni udio hrane u javnim ustanovama koji mora biti lokalnog podrijetla, a dio mora biti ekološki.; Italija (Toskana, Emilia-Romagna)-“Filiera corta” - kratki lanci opskrbe uz poticaje za restorane, škole i javne kuhinje koje kupuju lokalno.; Slovenija- Program “*Izbrana kakovost - Slovenija*” kojim se potiče javna nabava slovenskog mesa, mlijeka i voća, uz bodovanje domaćeg porijekla.)
- U suradnji s Ministarstvom turizma razviti program povezivanja poljoprivredne proizvodnje i turizma.

Okrugli stol održan je 6. studenog 2025.godine u Zadubravlju, u organizaciji Savjeta mladih Udruge „ZA BOLJE SUTRA”